

The Conflict between the Right to Health with the Right to free Trade and the Right to Security in International Law and Jurisprudence

Zahra Khodadad^{1*}, Seyed Qasem Zamani¹

1. Department of International and Public Law, Faculty of Law and Political Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Access to health and treatment services is a fundamental right that, due to its belonging to the field of welfare and social rights, its ability to file a lawsuit has been disputed since the emergence of this category of rights. The broad dimensions of the right to health and the place it has in advancing the ideals of human rights are so great that any importance attached to it is due to the importance of dignity of human beings. Sometimes there are some obstacles in the way of the development of international health rights, both in the legislative stage and in the stage of executive guarantee and litigation, the origin of which is the conflict between the right to health, which is a human right, and other rights. This article aims to reveal the conflict between the right to health and rights such as the right to free trade and the right to security.

Method: This research collects data using a documentary and library method and analyze the content of the decisions for its aims.

Ethical Considerations: In all stages of writing the present research, while respecting the originality of the texts, honesty and trustworthiness have been observed.

Results: To address the question of how international dispute resolution authorities have managed to establish a balance in the conflict between the principles of free trade, security and the right to health.

Conclusion: International dispute resolution authorities consider the right to health to be the first in the normative hierarchy compared to the principle of freedom of trade, but in cases where this right conflicts with the principle of security, it cannot be said with certainty that the international community has reached a consensus on the preference of the right to health.

Keywords: Right to Health; International Law; Human Rights; Investment

Corresponding Author: Zahra Khodadad; **Email:** Niki.khodadad@gmail.com

Received: June 07, 2023; **Accepted:** August 14, 2023; **Published Online:** September 17, 2023

Please cite this article as:

Khodadad Z, Zamani SQ. The Conflict between the Right to Health with the Right to Free Trade and the Right to Security in International Law and Jurisprudence. *Medical Law Journal*. 2023; 17(58): e36.

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

مجله حقوق پزشکی

دوره هفدهم، شماره پنجاه و هشتم، ۱۴۰۲

Journal Homepage: <http://ijmedicalaw.ir>

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

تقابل حق بر سلامت با حق بر تجارت آزاد و حق امنیت در حقوق و رویه قضایی بین الملل

زهرا خداداد*¹، سیدقاسم زمانی^۱

۱. گروه حقوق بین الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، حقی بنیادین است که به دلیل تعلق آن به حوزه حقوق رفاهی و اجتماعی، توانایی آن در اقامه دعوی از زمان پیدایش این دسته از حقوق مورد مناقشه قرار گرفته است. ابعاد گسترده حق بر سلامت و جایگاهی که در پیشبرد آرمان‌های حقوق بشری دارد، به قدری است که هرگونه اهمیت قائل‌شدنی برای آن به دلیل اهمیتی است که کرامت ذاتی انسان‌ها دارد. گاه برخی موانعی که بر سر راه توسعه حقوق بین‌الملل سلامت چه در مرحله قانونگذاری و چه در مرحله ضمانت اجرایی و طرح دعوا وجود دارد، منشأ آن وجود تقابل میان حق بر سلامت که از حقوق بشری است، با حق‌های دیگر می‌باشد. این نوشتار بر آن است که از وجود تراحم یا تقابل میان حق بر سلامت با حق‌هایی همچون حق بر تجارت آزاد و حق بر امنیت پرده بردارد.

روش: این پژوهش به روش اسنادی و کتابخانه‌ای به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته و با تحلیل محتوای آرا و تصمیمات مورد رسیدگی، بر آن است که به تقابل مورد ذکر بپردازد.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها: این نوشتار درصدد است به این سؤال که حقوق بین‌الملل و رویه مراجع حل و فصل اختلافات بین‌المللی، چگونه در تعارض و بعضاً تقابل میان اصول تجارت آزاد، امنیت و حق بر سلامت، به برقراری تعادل نائل شده است، بپردازد.

نتیجه‌گیری: حقوق بین‌الملل مراجع حل و فصل اختلافات بین‌المللی، حق سلامت را در سلسله مراتب هنجاری نسبت به اصل آزادی تجارت اولی می‌دانند، اما در موارد تقابل این حق با اصل امنیت، هنوز به یقین نمی‌توان گفت جامعه جهانی به وحدت نظر درباره ترجیح حق بر سلامت رسیده است.

واژگان کلیدی: حق بر سلامت؛ تقابل؛ حقوق بین‌الملل؛ حق بر تجارت؛ حق بر امنیت

نویسنده مسئول: زهرا خداداد؛ پست الکترونیک: Niki.khodadad@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۳؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۲۶

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Khodadad Z, Zamani SQ. The Conflict between the Right to Health with the Right to Free Trade and the Right to Security in International Law and Jurisprudence. Medical Law Journal. 2023; 17(58): e36.

مقدمه

دایره‌المعارف بریتانیکا، برای سلامت این تعریف را ارائه نموده است: «سلامت، در انسان، عبارت از میزان توانایی مداوم جسمی، عاطفی، روانی و اجتماعی فرد برای تحمل محیط است» (۱). سلامت مفهومی چندبعدی (۲) دارد و عده‌ای معتقدند شامل بعدهای جسمی، روحی، روانی (۳)، معنوی (۴) و اجتماعی است. از میان ابعاد سلامت، بعد جسمی و فیزیکی قابل فهم‌ترین و آشکارترین مفهوم سلامت است. عده‌ای معتقدند از نظر فردی، علائم سلامت فیزیکی در نفس بشر شامل رنگ و روی خوب، پوست تمیز، چشمانی براق، بوی خوشایند و... می‌باشد (۵). سلامت متضمن در دسترس بودن، موجود بودن و قابل تهیه بودن است و اجرای آن به تعامل موضوعات مختلف و همکاری‌های بین رشته‌ای و همچنین مشارکت نزدیک طیفی از ادارات و ارگان‌های دولتی وابسته می‌باشد (۶). در گذشته سلامت در مقابل بیماری تعریف و برای موجود زنده به کار برده می‌شد، اما امروزه سلامت به طور کلی و تکراری، در موارد مختلفی چون مناسبات و روابط انسانی، سازوکار اداری و شرایط اقتصادی و اجتماعی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد (۷).

در بررسی این حق بنیادین بشری، درمی‌یابیم که گاه در برخی مسائل با حق‌های دیگر دچار چالش و تزاخم می‌شوند. مهم‌ترین این حق‌ها، حق بر تجارت آزاد و حق بر امنیت می‌باشد که در مقاله حاضر برآنیم تا ابتدا در هر دو حق بر تجارت و حق بر امنیت، به بررسی و تعریفی مختصر از آن بپردازیم و سپس به وجود چالش‌ها و ارتباط تقابل این دو با حق بر سلامت اشاره کنیم و در هر مورد رویه مراجع بین‌المللی را نیز مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌دهیم.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

روش

این پژوهش به روش اسنادی و کتابخانه‌ای به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته و با تحلیل محتوای آرا و تصمیمات مورد رسیدگی، بر آن است که به تقابل مورد ذکر بپردازد.

یافته‌ها

این نوشتار درصدد است به این سؤال که حقوق بین‌الملل و رویه مراجع حل و فصل اختلافات بین‌المللی، چگونه در تعارض و بعضاً تقابل میان اصول تجارت آزاد، امنیت و حق بر سلامت، به برقراری تعادل نائل شده است، بپردازد.

بحث

۱. **تعریف حق بر سلامت:** حق بر سلامتی (Right to Health) یکی از مهم‌ترین زیرشاخه‌های حق حیات است که نظریه‌های بسیاری در این خصوص بیان شده، ولی ابتدا باید حق سلامتی را تعریف نماییم: «سلامتی عبارت است از نبود بیماری و تندرستی پایدار یا عملکرد طبیعی و بهینه یک ارگان در حالت بدون بیماری یا ناهنجاری» (۸). در فرهنگ معین، سلامت به بی‌عیب بودن و بی‌گزندبودن بدن معنی شده است. در فرهنگ و بستر وضعیت خوب و عالی بدن، فکر و روح و به خصوص عاری بودن از درد یا بیماری جسمی عنوان شده است (۹). با این وجود تعریفی که بیشتر مورد پذیرش قرار گرفته است، تعریفی است که سازمان جهانی بهداشت (WHO) در سال ۱۹۴۸ در مقدمه اساسنامه خود به شرح ذیل درج نموده است: «سلامتی عبارت است از رفاه یا آسایش کامل جسمانی، روانی و اجتماعی و نه صرفاً نبودن بیماری.» تعریف سازمان جهانی بهداشت از سلامتی، یک تعریف آرمان‌گرایانه است، زیرا با توجه به تعریف ذکرشده، به سختی می‌توان فردی را یافت که در هر سه بعد جسمی، روانی و اجتماعی کاملاً سالم و فاقد هیچ‌گونه نقصی در کامل بودن این سه عنصر که جمع آن منجر به وجود سلامتی می‌گردد، باشد. هر جامعه‌ای مفهوم خاصی از سلامت را به عنوان بخشی از فرهنگ خود ارائه می‌دهد و تعریف آن متأثر از میزان آگاهی و

سیستم سرمایه‌گذاری مدرن در عرصه بین‌المللی است که فرصت‌های بی‌سابقه‌ای را برای افراد فراهم می‌کند تا به آزادی و رفاه اقتصادی بیشتری دست یابند.

حق برخورداری از بالاترین استانداردهای سلامت به عنوان حقی بنیادین و اساسی توصیف می‌شود که برای تحقق و برخورداری از سایر حقوق و آزادی‌ها بسیار مهم است، اگرچه این حق از نظر محتوایی به نسل دوم حقوق بشر تعلق دارد، اما ارتباط تنگاتنگی با نسل‌های دیگر حقوق بشر دارد. در ابتدا به نظر می‌رسد که حق بر سلامت ارزش‌ها و اصولی مشابه تجارت آزاد دارد و حتی در مواردی می‌تواند مکمل هم باشد. همه کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی مقررات حقوق بشر، از جمله حق سلامت را پذیرفته و تصویب کرده‌اند و ملزم به رعایت آن هستند. به طور کلی قوانین تجارت آزاد و حقوق بشر در واقع به دنبال رسیدن به یک هدف واحد هستند که سازوکارهای متفاوتی دارند و در نتیجه سازمان تجارت جهانی باید اصلاحات لازم و نظرات اساسی را در رابطه با نامه‌های آن‌ها انجام دهد و حداقل با جنبه‌های اقتصادی حقوق بشر و کشورهای عضو سازمان و خود سازمان به عنوان تابع حقوق بین‌الملل موظف به انجام امور خود بوده و خود را ملزم به رعایت آن می‌دانند.

حق بر سلامت با توجه به جایگاه و اهمیتی که دارد همواره کمک‌رسان دیگر رشته‌ها و در برخی موارد دارای تداخل با آن‌ها می‌شود. یکی از مواردی که می‌توان حق بر سلامت را در تقابل حق بر تجارت و سرمایه‌گذاری دید زمانی است که پاندمی‌ها ایجاد می‌شود. در بحران پاندمی کووید-۱۹ دولت‌ها مجبور به لغو پروازها شدند که این امر در تقابل مستقیم با تجارت و سرمایه‌گذاری بود. همینطور زمانی که کشورها از ورود اتباع دیگر کشورها ممانعت به عمل آورده و یا برای ورود آن‌ها به کشور متبوع خود الزاماتی مانند تست‌های شناسایی کووید و یا پس از ورود واکسن به بازار گواهی واکسیناسیون را اجباری می‌دانستند.

اما در این بخش قصد داریم تا دید گسترده‌تری در مبحث تقابل حق بر سلامت و حق بر تجارت آزاد و سرمایه‌گذاری

ادراک جوامع با شرایط مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و جغرافیایی است. علاوه بر این، سلامتی خود فرآیندی پویا است و معنای آن در طول زمان تغییر خواهد کرد (۱۰). حق سلامت، دریافت شامل تعهدات و مواردی است که دولت‌ها جهت ایجاد، برقراری و تأمین یک زندگی سالم متعهد به فراهم‌آوردن آن می‌باشند. حق بر سلامت به عنوان یکی از حقوق اساسی بشر در اسناد ملی جایگاه ویژه‌ای دارد (۱۱).

حق بر سلامت و حیات در اسناد بین‌المللی حقوق بشر نیز جایگاه ویژه‌ای دارد. اولین و مهم‌ترین سند بین‌المللی نمود حق بر سلامت، منشور ملل متحد است، اگرچه در این منشور به صراحت به حق سلامت اشاره نشده است، اما سازمان را موظف به ارتقای استانداردهای بالاتر زندگی و یافتن راه حل برای مسائل بین‌المللی مرتبط با سلامت می‌کند؛ دومین بازتاب حق بر سلامت در اسناد بین‌المللی، اساسنامه سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۶ است. برای اولین بار، حق سلامت در اساسنامه سال ۱۹۴۶ سازمان جهانی بهداشت (۱۲-۱۳) به رسمیت شناخته شد. همچنین در مقدمه آمده است که بهره‌مندی از بالاترین استانداردهای قابل حصول سلامت یکی از حقوق اساسی هر انسان و سلامت ملت‌ها برای دستیابی به صلح و امنیت یکی از ارکان و حقوق اساسی است. به دنبال اساسنامه سازمان بهداشت جهانی، اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ در بند ۱ ماده ۲۵ (۱۴) بهداشت (یا سلامت) را در زمره حق بهره‌مندی از استانداردهای زندگی مناسب قرار داد (۱۵).

۲. تقابل حق بر سلامت با حق‌های دیگر در رویه قضایی:

برخی موانع سر راه حقوق بین‌الملل سلامت ناشی از تقابل و تراحم حق‌های دیگر است که مهم‌ترین آن‌ها در حال حاضر حق بر تجارت آزاد یا سرمایه‌گذاری و همچنین حق بر امنیت است. در این بخش به این تقابل پرداخته شده است.

۱-۲. تقابل حق بر سلامت با حق بر تجارت آزاد در رویه

بین‌الملل: حق بر تجارت آزاد، آزادی مبادله کالاها و خدمات آشکار با دیگران به اندازه هر حقی تضمین شده است و برای رفاه انسان اساسی است. در واقع آزادی تجارت پایه و اساس

به حریم حقوق مخترع و یا مالک اختراع و یا هر سرمایه‌گذاری که در این حوزه سرمایه‌گذاری کرده‌اند، احترام گذاشته خواهد شد. انعطاف‌های پیش‌بینی‌شده در موافقت‌نامه تریپس به نفع مخترع و سرمایه‌گذار باعث شده است تا منافع عمومی مورد تهدید قرار بگیرد، چراکه حمایت صرف از حقوق خصوصی دارندگان حقوق مالکیت فکری در موافقت‌نامه‌های بعد از تریپس باعث افزایش منافع اقتصادی دارندگان و کاهش نشر دانش به علت افزایش هزینه‌های دسترسی به فناوری شده و با اعطای حق اختراع و با ایجاد حقوق انحصاری برای مالک اختراع به همان میزان از قلمرو عمومی دانش و دسترسی عموم به دانش و فناوری کاسته است (۱۹) که در تقابل این حق با حق بر سلامت می‌تواند خطراتی را ایجاد نماید.

ماده ۳۰ موافقت‌نامه تریپس یکی از سازوکارهای پیش‌بینی شده برای رسیدن به هدف رفع تقابل میان این حقوق در زمان‌های بحرانی می‌باشد. این ماده در مورد استثنائاتی است که اعضای که همان دولت‌های عضو می‌باشند، می‌توانند برای استفاده آزاد از اختراعات پیش‌بینی نمایند. بر طبق این ماده «اعضا می‌توانند استثنائات محدودی را در مورد حقوق انحصاری ناشی از ثبت اختراع پیش‌بینی نمایند، مشروط بر اینکه این استثنائات مغایرتی غیر معقول با استفاده معمول از اختراع ثبت‌شده نداشته باشند و به منافع مشروع مالک اختراع ثبت‌شده با توجه به منافع مشروع اشخاص ثالث لطمه‌ای غیر معمول وارد نسازند.» عدم شفافیت و ابهام مستتر در اصطلاحات و عبارات مستفاد در این ماده مانع از آن می‌شود که بتوان تعبیر یا تفسیر صریح و روشنی ارائه داد و تلاش‌هایی که تاکنون بین کشورها مبذول شده نتوانسته است راه حل مشترکی را به وجود آورد (۲۰). غیر از این ماده سازوکارهای دیگری همانند صدور مجوزهای اجباری در ماده ۳۱ موافقت‌نامه برای حفظ حقوق عمومی و تحدید حقوق انحصاری دارندگان پیش‌بینی شده است، اگرچه هر دو مورد فوق از سازوکارهای بعد از اعطای حق اختراع می‌باشند، اما استفاده از اختراعات بر اساس مجوزهای اجباری متضمن پرداخت غرامت می‌باشد، ضمن اینکه صدور مجوزهای اجباری مستلزم طی شدن فرایندی است که شرایط آن بسیار پیچیده است، در حالی که

مطرح کنیم. در ابتدای امر می‌پردازیم به استثنائات موجود در حقوق مالکیت معنوی و فکری و تقابل حق بر سلامت و حق بر سرمایه‌گذاری در مواردی که اختراعات نیاز مهم بشری است، به نحوی که اشاره‌ای کوتاه در بخش مسائل مرتبط با کشف داروهای جدید شد را به تفصیل بیان نماییم.

موافقت‌نامه تریپس (TRIPS) (۱۶) به جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری سازمان جهانی تجارت می‌پردازد. این موافقت‌نامه مهم‌ترین سند بین‌المللی است که قواعد ماهیتی حق اختراع در آن پیش‌بینی شده است. در مقدمه موافقت‌نامه تریپس آنجا که از سیاست‌ها و اهداف سند، سخن می‌گوید ضمن تأکید بر حقوق فردی دارندگان مالکیت فکری بر اهداف سیاست‌های عمومی در خصوص انتقال این حقوق فیما بین کشورها، فناوری، توسعه و نیازهای ویژه کشورهای با کمترین درجه توسعه‌یافتگی اشاره شده است. بر اساس ماده ۷ این موافقت‌نامه (۱۷) که در مورد اهداف حقوق مالکیت فکری است، حمایت از حقوق مالکیت فکری و اجرای این حقوق باید به توسعه ابداعات تکنولوژیک و انتقال و گسترش فناوری و استفاده متقابل تولیدکنندگان و به کارگیرندگان دانش فنی کمک کند، به گونه‌ای که به رفاه اقتصادی و اجتماعی و توازن میان حقوق و تعهدات این دو گروه منجر شود. علیرغم تأکید مواد ۷ و ۸ این موافقت‌نامه بر ضرورت توسعه کشورها و تسهیل در انتقال فناوری پس از لازم‌الاجرا شدن این سند کشورهای در حال توسعه به تحقق بخش اول این مواد، یعنی لزوم حمایت از مالکیت فکری و عدم تحقق بخش دوم، یعنی افزایش سطح توسعه کشورها پی بردند (۱۸)، لذا پس از لازم‌الاجرا شدن این سند کشورهای در حال توسعه عمدتاً به دنبال این هستند که با استفاده از حداکثر انعطاف‌های موجود به اهداف توسعه‌ای خود دست یابند. از سوی دیگر ماده یک موافقت‌نامه تریپس با پذیرش حداقل استانداردهای حمایتی در عمل راه را برای افزایش حمایت از حقوق مالکیت فکری فراهم ساخته است، لیکن نکته مهم آنجاست که هرچند این موافقت‌نامه در راستای حمایت از حقوق ماهوی مطرح در حوزه اختراعات فعال است، اما در صورتی که بحران سلامت حادث شود، رویه و رفتار دولت‌ها چه خواهد بود و تا چه حدی

و رضایت آگاهانه بیمار و از طرفی اعمال محدودیت‌ها و استثنائات آن در شرایط اضطراری محدود است (۲۳).

حقوق مالکیت فکری با ایجاد حقوق مالکانه متضمن حقوق انحصاری بهره‌برداری برای دارندگان می‌باشد. بر اساس ماده ۲۸ موافقت‌نامه تریپس دارندگان حق اختراع از حق انحصاری ساخت، فروش، عرضه برای فروش، استفاده و واردات بهره‌مند می‌باشند، اما به لحاظ سیاست‌های عمومی در برخی اوضاع و احوال دولت‌ها اختیار محدود نمودن حقوق انحصاری اعطاشده را دارند. به طور کلی در حقوق بین‌الملل مالکیت فکری این اصل پذیرفته شده است که طبق شرایط و اوضاع و احوال مشخص دولت‌ها بتوانند برای حفظ منافع عمومی در قبال حقوق انحصاری فردی اقدامات مقتضی همچون محدود نمودن حقوق انحصاری اعطاشده را اتخاذ نمایند (۲۴). رابطه حقوق فردی و حقوق عمومی در مالکیت فکری و حدود و ثغور هر یک همواره با چالش‌هایی مواجه بوده است، اگرچه به علت ارتباط مستقیمی که نظام حق اختراع با دسترسی به محصولات و دانش و فناوری دارد، این چالش‌ها بیشتر در حوزه حق اختراع وجود دارند، اما در سایر جنبه‌های حقوق مالکیت فکری هم این موضوع پیش‌بینی شده است، از جمله در ماده ۹ کنوانسیون برن ۱۸۸۶ (۲۵) در مورد حقوق مالکیت ادبی و هنری مقرر شده است که اعضا می‌توانند محدودیت‌ها یا استثنائاتی را در حقوق انحصاری مالک اثر در شرایط مشخص اعمال نمایند، مشروط بر اینکه با بهره‌برداری متعارف از حق کپی‌رایت در تعارض نباشد یا باعث خدشه به حقوق مشروع دارنده کپی‌رایت نشود. بر اساس مفاد موافقت‌نامه تریپس و معاهدات دیگر، این استثنائات بیشتر جنبه اقتصادی دارد، اما آیا می‌توان قائل بر این شد که در حال حاضر حق بر سلامت نیز بر برخی حقوق انحصاری به دلیل ارجحیتی که دارد می‌تواند به عنوان استثنای مطرح شود یا خیر. آنچه از رویه دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی برمی‌آید، آن است که در مواردی به این حق توجه نموده است. به ویژه در زمینه اختراعات دارویی که دولت‌های کمتر توسعه‌یافته با چالش دسترسی عادلانه داروها همواره مواجه می‌باشند نهادهای مهم

اعمال استثنائات ماده ۳۰ مستلزم انجام تشریفات خاصی نیست و متضمن پرداخت هیچ‌گونه غرامتی به دارنده حق اختراع نیست (۲۱).

رویه دولت‌ها در این خصوص به ویژه در دوران پاندمی قابل ذکر است. در طول اپیدمی ویروس کرونا، بسیاری از افراد به هر دلیلی گاهی به دلیل رعایت نکردن پروتکل‌های بهداشتی به این بیماری مبتلا می‌شوند و در معرض آسیب‌های سطحی یا جدی که حتی منجر به مرگ می‌شود، می‌شوند. به گفته گزارشگران ویژه شورای حقوق بشر، همه مردم بدون هیچ استثنایی حق دارند از مداخلات درمانی و نجات بخشی در برابر این بیماری بهره‌مند شوند و در مقابل این حق، مسئولیت‌ها و تعهداتی برای دولت‌ها وجود دارد. بر اساس این حق، بیماران از طیف گسترده‌ای از حقوق، از جمله مراقبت بهداشتی ملی، حق رضایت آگاهانه، حریم خصوصی، رازداری و احترام به کرامت انسانی برخوردار هستند (۲۲). بر این اساس کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل متحد در بیانیه خود در رابطه با بیماری کووید-۱۹ اعلام کرده است که این بیماری اثرات منفی بسیاری بر حق بر سلامتی آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه دارد و کشورهای عضو موظف به اتخاذ تدابیری برای پیشگیری یا کاهش این اثرات هستند. بر اساس قطعنامه شماره ۲۷۴/۷۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد همکاری بین‌المللی برای تضمین دسترسی جهانی به داروها، واکسن‌ها و تجهیزات پزشکی برای مقابله با کووید-۱۹، از کشورهای عضو و سایر ذی‌نفعان بین‌المللی خواسته شده است تا از احتکار و انباشت غیر مجازی جلوگیری کنند که ممکن است مانع دسترسی مردم به داروهای ضروری، واکسن‌ها، تجهیزات پزشکی و تجهیزات حفاظت فردی مؤثر، مقرون به صرفه و ایمن شود. علیرغم تأکید اسناد بین‌المللی بر رعایت حق دریافت مداخلات درمانی و نجات، در عمل اعمال این حق با محدودیت‌هایی همراه است. به طوری که قلمرو حق دریافت مداخلات درمانی و حیاتبخش برای مبتلایان به کووید-۱۹ از یکسو در چارچوب نظریه حق، اصالت آزادی اراده

چراکه به صورت تمثیلی به بحران‌های بهداشت عمومی از قبیل بیماری‌های ایدز، سل، مالاریا و دیگر اپیدمی‌ها به عنوان نمونه‌هایی از اضطرار ملی یا وضعیت‌های فوق‌العاده اضطراری اشاره کرده است. از این رو همان‌گونه که قبلاً هم اشاره شد، با توجه به شناسایی حق بر تعریف این وضعیت‌ها برای دولت‌های عضو سازمان در اعلامیه، مرجع صلاحیتدار برای تشخیص و تصمیم‌گیری در مورد وجود اوضاع و احوال موجد این وضعیت‌ها، دولت مربوطه است، اما چون اعطای مجوزهای اجباری در این موارد، امری استثنایی است، باید این عبارات کلی را به صورت مضیق تفسیر کرد (۲۸).

یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های احترام به حقوق سرمایه‌گذار در تقابل با حق سلامت را می‌توان به پرونده کارخانه کاغذ فیما بین آرژانتین و اروگوئه نام برد. در این دعوی آرژانتین شکایت نمود به این عنوان که اروگوئه موازین و مقررات اساسنامه و پیمان‌نامه تشکیل مرز کشورها از رودخانه اروگوئه در سال ۱۹۶۱ (۲۹) را رعایت ننموده است. در این دعوی آرژانتین اعلام نمود که این نقض ناشی از صدور مجوز، ساخت و ساز و راه‌اندازی دو کارخانه کاغذ در جوار رودخانه اروگوئه می‌باشد و اشاره ویژه نمود به تأثیر چنین فعالیت‌هایی بر کیفیت آب‌های رودخانه اروگوئه و مناطق تحت تأثیر آن محیط زیست منطقه دچار آسیب می‌شود. مطابق ماده ۴۰ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) (۳۰) بعد از ثبت درخواست بلافاصله به دولت اروگوئه ابلاغ کرد. مطابق بند ۳ آن ماده دبیر کل سازمان ملل نیز از تشکیل پرونده مطلع شد و اقدامات دیگر قانونی این امر انجام شد.

قانون حاکم بر این امر بدین‌گونه است که مرز بین آرژانتین و اروگوئه در رودخانه اروگوئه با پیمان دوجانبه‌ای که برای این منظور در مونتو ویدئو در ۷ آوریل ۱۹۶۱ تنظیم و منعقد شده است، دارای مقررات خاص و قوانین می‌باشد. مواد ۱ تا ۴ (۳۱) پیمان مرز بین کشورها، پیمانکاری در رودخانه را محدود می‌کند. مواد ۵ و ۶ (۳۲) مربوط به رژیم برای ناوبری در رودخانه است. ماده ۷ (۳۳) تأسیس طرفین «رژیم استفاده از رودخانه» را پوشش می‌دهد که موضوعات مختلفی، از جمله حفاظت از منابع زنده و جلوگیری از آلودگی آب رودخانه را

بین‌المللی مانند سازمان جهانی بهداشت عملکردی به نفع حقوق سلامت و حقوق بشر دارند و تلاش می‌کنند این مهم را تحقق بخشند.

بر همین اساس موافقت‌نامه‌های مهم تجاری که در سال‌های اخیر با این چالش‌ها جدی‌تر مواجه شده‌اند، دولت‌ها و سازمان‌ها را بر آن داشته است که تجدید نظر در آن داشته باشند.

در مواد مربوط از اصطلاح مجوزهای اجباری استفاده نشده است، بلکه عبارت «استفاده‌های دیگر» به کار رفته که استفاده دولت را نیز دربر می‌گیرد و مجوز اجباری فقط یکی از مصادیق آن است، البته در ماده ۲۱ که مربوط به علائم تجاری بوده از اصطلاح «مجوزهای اجباری» و در بند دوم ماده ۳۷ که مربوط به طرح‌های ساخت مدارهای یکپارچه ۴ استفاده شده است، می‌باشد، از اصطلاح «مجوز غیراختیاری»، ولی در ماده ۳۱ مکرر و اعلامیه دوحه و تصمیم شورای تریپس که عطف به ماده شش تریپس اتخاذ شده، صراحتاً اصطلاح «مجوزهای اجباری» به کار رفته است.

«اعلامیه توافقنامه تریپس و بهداشت عمومی» که به عنوان اعلامیه دوحه شناخته می‌شود، در ۱۴ نوامبر ۲۰۰۱ در جریان کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی در دوحه به تصویب رسید. تصویب این اعلامیه در واقع پاسخی به نگرانی‌ها در مورد تأثیر منفی توافقنامه تریپس بر دسترسی به دارو بود (۲۶).

به طور کلی در سه مورد نیازی به اخذ مجوز قبلی از دارنده مجوز انحصاری نیست: وضعیت اضطراری ملی یا سایر شرایط اضطراری فوق‌العاده، استفاده عمومی غیر تجاری و همچنین جایی که صدور مجوز برای جبران مراحل است که پس از طی مراحل قانونی یا از نظر اداری، ضد رقابت تشخیص داده شده است (۲۷).

عبارات «اضطرار ملی» یا «وضعیت‌های فوق‌العاده اضطراری» کلی بوده و دامنه تفسیری موسعی دارند. در اعلامیه دوحه به جای تعریف یا ارائه معیار برای تشخیص وجود چنین وضعیت‌هایی، صرفاً اعلام شده که هر دولت عضو در تعیین اینکه چه چیز موجد چنین وضعیتی است، محق است، البته اعلامیه با ارائه مصداق، سعی در پاسخگویی به این مسأله دارد،

شده است و در این میان شکوفایی اقتصادی و افزایش قدرت و اعتبار کشور، از جمله اهداف حیاتی محسوب می‌شود. علاوه بر این، مهم است که اذعان کنیم که بحث امنیتی در گفتمان عمومی این ظرفیت را دارد که به راحتی، اما نه لزوماً بر منافع حمایت از حقوق بشر غلبه کند. گاه حتی ابزارهای ایدئولوژیک برای اداره و نظم دهی مجدد جامعه کاربرد دارد (۳۶). علاوه بر این، میان ناامنی واقعی و درک شده و بین اثربخشی واقعی و درک شده تدابیر امنیتی می‌تواند وجود داشته باشد و اغلب وجود دارد. مفهوم همه این‌ها و ویژگی‌های دیگر این است که امنیت یک مفهوم سیال و هر چیزی جز مفهومی خنثی و بسیار گسترده است.

۲-۱- امنیت بین‌المللی از طریق حقوق بشر: نظم بین‌المللی می‌تواند به طور مؤثر به تأمین حقوق بشر کمک کند، برای جلوگیری از جنگ و در نتیجه برای امنیت بین‌المللی ضروری تلقی می‌گردد (۳۷). در راستای این دیدگاه، ماده ۵۵ منشور ۱۹۴۵ سازمان ملل متحد بیان می‌کند که احترام جهانی و رعایت حقوق انسان‌ها و آزادی‌های اساسی برای همه بدون هیچ‌گونه تمایز از نظر نژاد، جنس، زبان یا مذهب، شرایط ثبات و رفاه لازم است و برای روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه بین ملت‌ها ضروری است. بر اساس مقدمه و ماده ۱ اساسنامه ۱۹۴۹ شورای اروپا (۳۸)، همین فرض حتی مبنای اصلی این سازمان اروپایی است که در پاسخ به جنگ و جنایات نازی‌ها و به دنبال آن تهدید به وجود آمده است.

سازمان ملل متحد و هم شورای اروپا به ترتیب این نظریه را بیان می‌کنند که مهم‌ترین تأمین نیاز افراد در برابر دولت قدرتمند، ایجاد آزادی مدنی و سیاسی و حفاظت از دموکراسی است و این امر ابزار مهمی برای تأثیرگذاری بر صلح و امنیت بین‌المللی است (۳۹). به طور ضمنی از این نظریه نتیجه گرفته می‌شود که این شرایط باید در سطح داخلی تجلی یابد. این امر همچنین در برخی از مهم‌ترین معاهدات بین‌المللی حقوق بشر که حاوی تعهدات مهم حقوق بشر برای دولت‌ها هستند، منعکس شده است. به عنوان مثال، مقدمه هر دو

پوشش می‌دهد. مواد ۸ تا ۱۰ (۳۴) تعهدات خاصی را در مورد جزایر و جزایر و ساکنان آن‌ها بیان می‌کند. رییس‌جمهور کارو در تاریخ ۱۷ اکتبر ۲۰۰۲ نسخه‌ای از ارزیابی اثرات زیست محیطی از پروژه که توسط مروج این پروژه صنعتی ارائه شده بود، به وزیر محیط زیست اروگوئه نوشت. این درخواست در ۲۱ آوریل ۲۰۰۳ مجدداً تکرار شد. در ۱۴ مه ۲۰۰۳، اروگوئه سندی را با عنوان مطالعه تأثیر محیط زیست ارسال کرد. یک ماه بعد، کمیته فرعی در مورد کیفیت آب و کنترل آلودگی به سند منتقل شده توسط اروگوئه توجه کرد و پیشنهاد کرد که یک نسخه از آن برای نظرات خود به مشاوران فنی خود ارسال شود. نسخه‌هایی نیز به نمایندگان طرفین ارائه شد. در ادامه این دعوی اروگوئه ادعای آرژانتین راجع به استفاده از دو ماده که مضر است را رد می‌کند و به طور قاطع استفاده از آن ماده‌ها را توسط کارخانه انکار می‌کند. با توجه به دلایل مطرح شده دادگاه با ۱۳ رأی مثبت و ۱ رأی منفی، اثبات نمود که جمهوری اروگوئه تعهدات رویه‌ای خود را طبق مواد ۷ تا ۱۲ از اساسنامه رودخانه اروگوئه نقض کرده است و در برابر قاضی موقت تورس برناردز با ۱۱ رأی مثبت و ۳ رأی منفی بیان نمود که جمهوری اروگوئه تعهدات اساسی خود را طبق مواد ۳۵، ۳۶ و ۴۱ از اساسنامه ۱۹۷۵ رودخانه اروگوئه نقض نکرده است. در نهایت این دعوی منجر به توصیه دیوان دادگستری بین‌المللی مبنی بر رعایت حقوق طرفین و رعایت اصول زیست‌محیطی شد.

۲-۲. حق بر امنیت: امنیت را می‌توان آزادی (به معنای جدایی و دوربودن) از پدیده‌هایی مانند تهدید، خطر، آسیب پذیری، تهدید، زور و حمله توصیف کرد. امنیت دارای مدل‌ها و شکل‌های مختلفی اعم از امنیت بین‌المللی و امنیت انسانی است که تا حد امکان این موارد مورد بررسی قرار خواهد گرفت. معنای دقیق امنیت معنای امنیت همواره در حال گسترش بوده و در هر بعد جدیدی دچار آزمون و خطا می‌گردد (۳۵). همچنین حفظ جان، ثروت و آزادی مردم، تمامیت ارضی کشور، حفظ استقلال و حاکمیت نظام سیاسی و اقتصادی کشور نیز از مهم‌ترین عوامل امنیت ملی معرفی

میثاق بین‌المللی حقوق بشر بیان می‌کند که حقوق بشر و آزادی‌های اساسی پایه عدالت و صلح در جهان است.

۲-۲-۲. امنیت فردی یا انسانی: آزادی اساسی حقوق بشر را تشکیل می‌دهد. همچنین از این واقعیت تاریخی برمی‌آید که حقوق بشر ریشه در دفاع از آزادی افراد در برابر ظلم و اعمال ناروا قدرت توسط حاکمیت و بعداً دولت دارد. مقامات نه تنها باید از مداخله در آزادی فرد خودداری کنند، بلکه باید از مداخله در حقوق و آزادی‌های اساسی فرد که در خدمت حمایت از این آزادی است، خودداری کنند. بنابراین حقوق بشر قبل از هر چیز متضمن یک ترک فعل از سوی مقامات است. ترک فعلی که دولت‌ها نباید محدودکننده آزادی افراد باشند. بنابراین نتیجه باید این باشد که حقوق بشر و حقوق مدنی قصد دارند امنیت افراد را در برابر قدرت دولت فراهم کنند. جوهره مفهوم حقوق بشرکنونی، امنیت است. با توجه به اینکه قدرت دولت نامحدود است، این مفهوم برای محدودکردن و کنترل آن قدرت از اهمیت بالایی برخوردار است. در عین حال، دامنه آن نیز محدود است، در حالی که حقوق بشر ممکن است کمکی اساسی به امنیت انسانی داشته باشد، قطعاً آن را به طور کامل پوشش نمی‌دهد، حتی به این دلیل که حقوق بشر متضمن رویکرد قانونی - هنجاری است و به روابط قضایی بین فرد و دولت مربوط می‌شود، در حالی که امنیت انسانی شامل سیاست، برنامه‌ریزی و استراتژی نیز می‌شود و به انواع مسائلی که قانون حقوق بشر تنها ظرفیت محدودی برای حل آن‌ها دارد، مانند توزیع ثروت و منابع، شکل‌دادن به اقتصاد، روابط بین‌الملل، گرمایش جهانی، بلایای طبیعی و رفاه مربوط می‌شود (۴۰)، حتی اگر در نظر بگیریم که قوانین حقوق بشر در حال حاضر تعهدات مثبتی نیز دارد. بنابراین مفهوم امنیت انسانی بسیار گسترده‌تر است. حقوق بشر و امنیت انسانی با این وجود وجه اشتراک دارند که فرد به عنوان مرجع اصلی امنیت در نظر گرفته می‌شود.

«امنیت» در قالب امنیت شخصی، اجتماعی یا «بین‌المللی» به خودی خود حق بشری است. حقوق بین‌الملل بشر که شامل حقوق مدنی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و

همچنین حق بر توسعه است، هسته اصلی امنیت انسانی است، اما امنیت انسانی مفهومی بیشتر است و تنها به تهدیدهایی که به حقوق بشر مربوط نمی‌شود، بلکه تهدیدهایی از سوی بازیگرانی که به اندازه کافی به قوانین بین‌المللی حقوق بشر پایبند نیستند، گسترش می‌یابد. حقوق بشر مفهوم امنیت انسانی را غنی می‌کند، زیرا پایه‌های صحیح مفهومی و هنجاری امنیت انسانی را فراهم می‌کند. بین حقوق بشر و امنیت انسانی رابطه تنگاتنگی وجود دارد. نقض حقوق بشر اغلب عامل اصلی ناامنی است. در عین حال رعایت حقوق بشر مانع از ناامنی می‌شود. امنیت انسانی همچنین پتانسیل غنی‌سازی رژیم حقوق بشر را دارد. حقوق بشر را به موضوع امنیتی نزدیک‌تر می‌کند. رویکرد امنیت انسانی حقوق بشر را بهتر در زمینه پیشگیری از مناقشه و ایجاد صلح پس از جنگ به ارمغان می‌آورد. وقتی امنیت انسانی در کنار امنیت ملی اهمیت پیدا می‌کند، حقوق بشر به راحتی نادیده گرفته می‌شود. امنیت انسانی ممکن است امکان توضیح بهتر عواقب نقض حقوق بشر توسط بازیگران غیر دولتی را فراهم کند.

جدا از مفهوم گسترده امنیت انسانی مفهوم فعلی از امنیت همین است: همه حق‌های بشری قصد دارند از افراد در برابر قدرت دولت حمایت کنند. قوانین حقوق بشر نیز مستلزم امنیت منفی به معنای محدودتر و در عین حال صریح‌تر است. به عنوان مثال، ماده ۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۴۱) و ماده ۵ کنوانسیون حقوق بشر اروپایی (۴۲) بیان می‌کند که هر کس «حق آزادی و امنیت شخصی دارد» (۴۳). با این حال، کاملاً مشخص نیست که امنیت و تعهدات مربوط به عدم نقض آن دقیقاً در این مورد به چه معناست. رویه قضایی شورای حقوق بشر حاکی از آن است که حق برخورداری از امنیت بر اساس ماده ۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مستلزم آن است که مقامات باید از اقداماتی که ممکن است دیگران را به خطرانداختن امنیت فیزیکی افراد سوق دهند، خودداری کنند. بنابراین در پرونده جایاوردن علیه سریلانکا (۴۴)، حق امنیت نقض شده است، زیرا ادعاهای مطرح‌شده توسط رئیس‌جمهور علیه متقاضی منجر به تهدید به مرگ توسط دیگران شده و زندگی متقاضی را در معرض

خطر قرار داده است. حق امنیت بر اساس ماده ۵ کنوانسیون حقوق بشر اروپایی نشان می‌دهد که امنیت باید در چارچوب آزادی فیزیکی باشد و عواملی مانند دستگیری یا بازداشت خودسرانه و حضور غیر رسمی در حریم خصوصی انجام نگیرد. با این حال، در رویه قضایی دیوان اروپایی حقوق بشر، حق امنیت کاملاً با حق آزادی در هم آمیخته است، در نتیجه حق بر امنیت در مفهوم امنیت منفی در نهایت اهمیت حاشیه‌ای دارد (۴۵).

برای زدودن این تزاخم میان حق‌ها، می‌توان به این نکته مهم اشاره کنیم که زمانی که دولت‌ها ارزیابی و سیاست لازم در رویکردشان را انجام می‌دهند، حقوق بشر باید بیشتر در خط مقدم باشد. این امر می‌تواند با ارائه مفهوم کلی و بسیار ماهوی‌تر از امنیت به عنوان زمینه‌ای برای محدود کردن حقوق بشر محقق شود. به عنوان بخشی از این مفهوم، حقوق بشر باید تأکید کند که مرجع سیاست امنیتی و ایجاد امنیت در نهایت فرد است. علاوه بر این، باید فشار متقابلی بر تمایل به تلقی کردن همه چیز به عنوان یک مشکل امنیتی ایجاد کند و از دولت‌ها بخواهد که به طور قانع‌کننده توضیح دهند که، چرا، چه کسی، چه نوع و تا چه اندازه امنیتشان در خطر است. یکی دیگر از مزیت‌های وادار کردن مقامات به ارائه گزارشی متوازن و صادقانه از مشکل امنیتی که ادعا می‌کنند با آن مواجه هستند این است که این امر ممکن است به اطلاعات سیاسی کمتر در گفتمان امنیت عمومی منجر شود (برای مثال، «جنگ علیه تروریسم» و «خطر» تنش لفظی جامعه). این امر به ویژه ضروری از این جهت است که زیرا دقیقاً این مقامات دولت هستند که از مزیت اطلاعاتی فوق‌العاده‌ای در مورد دامنه و ماهیت واقعی تهدیدات امنیتی نسبت به سایرین که در آن گفتمان دخیل هستند، برخوردارند (۴۵).

با توجه به تمامی این ملاحظات، در خصوص امنیت انسانی و ارتباطش با حقوق بشر می‌توان گفت نوعی رابطه معنادار میان امنیت انسانی و حقوق بشر برقرار است، به این صورت که حقوق بشر، بسترهای حقوقی و قانونی لازم را برای تقویت دو اصل «حمایت» و «توانمندسازی» فراهم می‌کند و متقابلاً

امنیت انسانی با تأکید بر جنبه‌های عملیاتی اسناد جهانی حقوق بشر، به طور خاص حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و امنیتی‌سازی برخی دغدغه‌های مشترک با حقوق بشر، از اهداف مصرح در اسناد جهانی حقوق بشر حمایت‌های لازم را به عمل می‌آورد. اصل حمایت و توانمندسازی، تحت شرایطی کارکرد خود را به درستی انجام می‌دهند که از پشتوانه حقوقی و قانونی لازم برخوردار باشند. بر اساس مطالب پیش‌گفته، امنیت انسانی اهدافی از جمله حفظ و ارتقای امنیت و کرامت انسانی را برای خود ترسیم کرده است که این اهداف با توجه به دو اصل حمایت و توانمندسازی مردم، قابلیت عملیاتی شدن دارند. در چارچوب اصل حمایت به عنوان یک رویکرد از بالا به پایین با محوریت بازیگران دولتی و مشارکت سازمان‌های غیر دولتی بسترهای هنجاری، فرایندی و نهادی لازم برای حمایت از مردم در برابر تهدیدات حیاتی و فراگیر فراهم می‌شود. در عین حال، اصل توانمندسازی به عنوان یک رویکرد از پایین به بالا با آموزش و آگاه‌سازی مردم سروکار دارد، زیرا مردم با تهدیداتی همچون بیماری‌های واگیردار، اپیدمی‌ها و حملات گسترده تروریستی و... مواجه هستند که کنترل آن‌ها معمولاً خارج از توانشان است. بنابراین توانمندسازی همچون یک استراتژی قادر است به واسطه آموزش‌ها و آگاهی‌های لازم، مقاومت انسان‌ها در برابر تهدیدات و شرایط پیچیده و دشوار را افزایش دهد. با وجود این، تحقق اهداف امنیت انسانی در چارچوب دو اصل پیش‌گفته می‌تواند از طریق کارگاه‌های آموزشی، برگزاری سمینارها در نهادهای حقوق بشری، از جمله شورای حقوق بشر ملل متحد و نیز برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه حقوق بشر که هم‌اینک در سازمان عفو بین‌الملل دنبال می‌شود، تأمین می‌گردد. بنابراین ملاحظه می‌شود امنیت انسانی نیازمند پشتیبانی حقوقی و قانونی لازم برای تأمین آرمان‌ها و اهداف عملیاتی خود است که این پشتیبانی می‌تواند توسط حقوق بشر به خوبی صورت پذیرد. از طرفی امنیت انسانی نیز با امنیتی‌کردن موضوعاتی از قبیل محیط زیست، اقتصاد، غذا و بهداشت، توجه دولت‌ها را در حوزه سیاست خارجی به حقوق مندرج در اسناد جهانی حقوق

ایجاد مانع در امر سرمایه‌گذاری نیست، بلکه این دیدگاه که این حمایت در جهت حیات بشر و نسل آینده ضروری است، خواه‌ناخواه رویکردها را بهبود خواهد بخشید. امری که نیاز مبرمی به همبستگی و همکاری مشترک آحاد و اعضای مختلف جامعه بین‌المللی در جهت حمایت از حقوق سلامت دارد. همبستگی‌ایی که بیش از هر چیزی نیازمند تغییر باورهای قدیمی و پذیرش رویکردهای جدید انسانی است.

در خصوص امنیت موضوع کمی پیچیده‌تر است، اگرچه منافع امنیتی و منافع حقوق اساسی فردی به طور جدایی‌ناپذیر با یکدیگر درگیر هستند، حقوق بین‌الملل حداقل چهار مفهوم مختلف از امنیت را پیش‌فرض می‌گیرد: ۱- امنیت بین‌المللی؛ ۲- امنیت فردی منفی علیه دولت؛ ۳- امنیت به عنوان توجیهی برای محدودکردن حقوق بشر؛ ۴- تعهد مثبت دولت برای ارائه امنیت به افراد در برابر مقامات دولتی و احزاب خصوصی. تعدادی از این مفاهیم با یکدیگر در تضاد هستند و برخی از آنها فقط دیدگاه‌های پراکنده یا حتی مبهم در مورد امنیت ارائه می‌دهند. با این حال، این مفاهیم امنیت حقوق بشر می‌تواند سهم ارزشمندی در گفتمان‌های سیاسی و حقوقی در مورد امنیت داشته باشد، زیرا آن‌ها یک مبنای مشترک مهم دارند: همه این مفاهیم نشان می‌دهد که مرجع امنیت در نهایت فرد است. در مجموع، این مفاهیم می‌توانند پتانسیل ارائه آنچه را که می‌توان رویکرد حقوق بشر به امنیت نامید، ارائه دهند و با انجام این کار به گفتمان امنیت انسانی ماهیت و جهت بخشید. دو مفهوم اول اصولاً تفسیری از آنچه امنیت به معنای حفاظت در برابر اعمال قدرت مزاحم توسط دولت‌ها می‌تواند پوشش دهد ارائه می‌دهد. از این میان، مفهوم امنیت فردی منفی (مفهوم دوم) نه تنها از همه واضح‌تر است، بلکه با جوهر اصلی معاهدات حقوق بشر مانند میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ICCPR) و دادگاه اروپایی حقوق بشر (ECHR) همخوانی دارد: ارائه حمایت مستقیم از فرد در برابر قدرت دولتی.

دو مفهوم آخر امنیت متضاد دو مفهوم اول را دربر می‌گیرد: آن‌ها به جای محافظت در برابر دولت، تشخیص می‌دهند که اعمال قدرت دولتی ممکن است امنیت را تأمین کند. بنابراین

بشری از جمله حق بر سلامت، حق بر غذا و محیط زیست سالم جذب کرده است و حمایت و پشتیبانی‌های سیاسی لازم را از حقوق بشر به عمل می‌آورد (۴۶).

نتیجه‌گیری

حق بر سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق بشر می‌باشد که همان‌گونه که در این مقاله بدان اشاره شد، در اسناد مهمی چون اعلامیه جهانی حقوق بشر و اساسنامه سازمان جهانی بهداشت، به عنوان حقی بنیادین به رسمیت شناخته شده است. این حق در چند دهه اخیر، به گونه‌ای ضروری و مهم‌تر از پیش بدان پرداخته شده است تا اینکه در نظر برخی اندیشمندان حقوقی، می‌تواند همچنانکه زیرمجموعه‌ای از حقوق بین‌الملل بشر قلمداد شود، به عنوان شاخه‌ای مستقل در حقوق بین‌الملل با عنوان حقوق بین‌الملل سلامت، حیات توسعه‌بخش خود را پیش ببرد. این استقلال، نه به مقصود پاره‌پاره‌شدن حقوق بین‌الملل، بلکه در جهت اهمیتی بیشتر قائل شدن و دسته‌بندی موضوعات و به جزئیات پرداختن به این حق بنیادین و ضروری، به منصف ظهور و در حال توسعه در تئوری و رویه حقوقی می‌باشد، اما در میانه این مسیر توسعه، گاه با حقوق مهمی همچون حق بر تجارت آزاد و همپنین حق بر امنیت در تزامم و تقابل قرار می‌گیرد. پیشنهادی که می‌توان در انتها برای هرچه برطرف‌کردن این موانع و کم‌رنگ‌کردن تقابل مطرح ساخت آن است که حقوق بشر را به عنوان ابزاری کم‌کمرسان برای حق بر تجارت تلقی ساخت. به این معنا که هر کجا در بخش سرمایه‌گذاری، حقوق انسانی و بشری همچون حق بر سلامت نیز درگیر می‌شود، سرمایه‌گذار مکلف باشد در قراردادهای و فعالیت‌های خود، از پیش وارد این مباحث شده و اولاً به درکی مناسب از اهمیت این حقوق نائل آید؛ ثانیاً از طرف دولت یا کشور محل سرمایه‌گذاری و همچنین از منظر قانون حاکم، چه قانون داخلی باشد، چه بین‌المللی، قوانین حمایتی از حق بر سلامت به گونه‌ای مورد وضع و حمایت باشد که سرمایه‌گذار به ناچار در عمل آن‌ها را نیز در نظر گیرد. این در نظرگرفتن به معنای تردید و

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

این مفاهیم به این ایده متصل می‌شوند که یک نظام حقوقی را نمی‌توان تنها به ارائه حمایت قانونی و کنترل قدرت دولتی محدود کرد. همچنین باید برای سرکوب جنایات، تروریسم و دیگر ناامنی‌ها ابزاری شود، با این حال، مقامات برای اینکه بتوانند یک سیستم عدالت کیفری مناسب برقرار و سایر اقدامات امنیتی را اجرا کنند، باید شرایط خاصی را رعایت کنند و در صورت لزوم امکان نقض برخی از حقوق بشر را داشته باشند. با توجه به این موضوع، امنیت را می‌توان به عنوان توجیهی برای محدود کردن حقوق بشر تعریف کرد (مفهوم سوم). از آنجایی که امنیت به این معنا به طور بالقوه یک مانع اساسی برای اجرای حمایت از حقوق بشر است، باید انتظار داشت که قوانین حقوق بشر دیدگاهی جامع از آنچه امنیت در اینجا مستلزم آن است، ارائه دهد. با این حال، مفهوم امنیت به عنوان زمینه‌ای برای محدود کردن حقوق بشر در واقع نه تنها در حقوق بشر بسیار ضعیف توسعه یافته است، بلکه این مفهوم حتی امنیت را به عنوان یک هدف نسبتاً بدون پیچیدگی می‌بیند که مشروعیت آن مشکلی ندارد، به هر حال، به رسمیت شناختن تعهدات مثبت دولت برای اعمال اقدامات سرکوبگرانه از طریق سیستم عدالت کیفری علیه افراد، به عنوان مثال، یک تغییر اساسی در مفهوم حقوق بشر است. این به ویژه در صورتی است که این افراد به عنوان اشخاص خصوصی خطاب شوند. بنابراین، اگرچه مفهوم حاضر به وضوح جنبه‌ای اساسی از امنیت انسانی را بیان می‌کند، به ویژه حفظ حقوق بشر و توانایی آن‌ها برای حمایت از افراد در برابر دولت ایجاب می‌کند که مسئولیت اصلی دولت برای ارائه امنیت به شهروندانش باشد و نباید بر اساس حقوق بشر، بلکه باید بر مفهوم حاکمیت باشد.

مشارکت نویسندگان

زهرا خداداد: نگارش مقاله، جمع‌آوری داده‌ها، گردآوری منابع.

سیدقاسم زمانی: نظارت و راهنمایی بر مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت

پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

References

1. Available at: <https://www.Britannica.com>.
2. Samiee M, Rafiee H, Amini Rarani M, Akbarian M. Social Health of Iran: From a Consensus-Based Definition to an Evidence-Based Index. *Social Problems of Iran (Journal of Kharazmi University)*. 2010; 1(2): 31-51. [Persian]
3. World Health Report 2001: Mental Health: New Understanding, New Hope. Translated by Fatahzadeh AA, Sayari AA, Razzaghi IM, Amini H, Rezaei E, Akbari ME, et al. Tehran: World Health Organization, Greater Ibn Sina Institute, Tehran University of Medical Sciences and Health Services, Department of Psychiatry, National Research Center for Medical Sciences, Ministry of Health, Treatment and Medical Education, Vice President of Health, Center for Network Development and Health Promotion; 2003. p.13. [Persian]
4. Qamari Kiwi H, Maghsoud N, Sawari H, Ismaili M. The effectiveness of cognitive-behavioral therapy and mindfulness on the mental health of crack users. *scientific-promotional quarterly of social health and addiction*. 2015; 1(4): 47-62. [Persian]
5. Amiri P, Abbasi M, Gharibzadeh S, Asghari Jafarabadi M, Hamzavi Zarghani N, Azizi F. Designation and Psychometric Assessment of a Comprehensive Spiritual Health Questionnaire for Iranian Populations. *Medical Ethics Quarterly*. 2014; 8(30): 25-55. [Persian]
6. Babakhani M, Ghasemi R, Rafiey H, Raghfar H, Biglariyan A. The Relationship Between Distributive Justice and Health Indicators in Iran. *Refah J*. 2012; 12(46): 259-278. [Persian]
7. Nami Parsa N. Drug supply: The rights and duties of governments in the international system. Tehran: Shahr-e Danesh Institute of Legal Studies and Research; 2017. p.42. [Persian]
8. Greve J. Healthcare in Developing Countries and the Role of Business: A Global Governance Framework to Enhance the Accountability of Pharmaceutical Companies. *Corporate Governance*. 2008; 8(4): 490-505.
9. Aboui Mehrizi M. Healthy international relations: an attempt to reconcile the theoretical and practical aspects of health and international policy, a debate within the framework of global health governance. Tehran: Mehraban Publishing Institute; 2014. p.24. [Persian]
10. Last Jan M. Culture of Epidemiology. Translated by Naseri K. Tehran: University of Tehran; 2017. [Persian]
11. Seyed Mousavi M. The Right to Health. 1st ed. Tabriz: Sherwin Medical Publications; 2013. [Persian]
12. Hatami H, Razavi SM, Eftekhari Ardabili H, Majlesi F, Seyednozadi M, Parizadeh SMJ. Comprehensive book of public health. Tehran: Arjmand publishing house; 2004. p.44. [Persian]
13. Allahveysi S, Gorji Azandriani AA. Right to health in the constitution of the Islamic Republic of Iran. *Comparative Research Journal Dadpishgan*. 2018; 1(1): 1-7. [Persian]
14. The 1948 Universal Declaration of Human Rights. Art.25.
15. Alekajbaf H. Concept and situation of Rights to Health under the International Human Rights bills. *MLJ*. 2013; 7(24): 139-170. [Persian]
16. Trade Related Aspect of Intellectual Property Rights (TRIPS).
17. Article 7 Objectives The protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare and to a balance of rights and obligations.
18. Habiba S. New Challenges of Intellectual Property Rights. *Private Law Studies Quarterly*. 2008; 37(4): 37-64. [Persian]
19. Frankel S. Challenges Trips plus agreement. *Journal of International Economic Law*. 2009; 12(4): 1023-1065.
20. Ameri F. Inquiry about TRIPS regulations and some of its economic aspects. *Law and Politics Research Journal*. 2008; 9(23): 179-232. [Persian]
21. Maskus KE. Intellectual Property Rights and Economic Development. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2000; 32(3): 471-506.
22. Senyonjo M. Economic, Social and Cultural Rights: An examination of state obligations. Edited by Joseph S, McBeth A. In: *Research Handbook on International Human Rights Law*. Cheltenham, Northampton: Edward ElGar Publishing; 201. p.57.
23. Javan Arasteh H, Rahmani S. Jurisprudential-Legal Analysis of "Right to Health" and "Government

- Responsibility" in Conditions of Corona Outbreak. *Medical Fighh Journal*. 2020; 12(42): 1-16. [Persian]
24. Piciooto S. Private rights versus public interest in the Trips agreement. *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*. 2003; 97: 167-172.
25. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. Article.9. Available at: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698>.
26. Haochen S. The Road to Doha and Beyond: Some Reflections on the TRIPS Agreement and Public Health. *European Journal of International Law*. 2004; 15(1): 123-15.
27. TRIPS Agreement. Art.31(b), (f) and (k).
28. Niavrani S, Javaid E. The Right to Access to Essential Drugs within the Framework of TRIPS Agreement and the Challenge of Protection of International Human Right to Health. *International Legal Journal*. 2016; 33(54): 29-58. [Persian]
29. Treaty concerning the boundary constituted by the river Uruguay. Signed at Montevideo. 1961. Available at: <https://www.treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20635/volume-635-I-9074-English.pdf>.
30. Statute of the International Court of Justice. Article.40. Available at: <https://www.icj-cij.org/statute#:~:text=Article%2040,the%20parties%20shall%20be%20indicated>.
31. Article 1 to 4 Argentina and Uruguay Treaty concerning the boundary constituted by the River Uruguay. Signed at Montevideo. 1961. Available at: <https://www.treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Vol%20635/volume-635-I-9074-English.pdf>.
32. Article 5 to 6 Argentina and Uruguay Treaty concerning the boundary constituted by the River Uruguay. Signed at Montevideo. 1961. Available at: <https://www.treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Vol%20635/volume-635-I-9074-English.pdf>.
33. Article 7 Argentina and Uruguay Treaty concerning the boundary constituted by the River Uruguay. Signed at Montevideo. 1961. Available at: <https://www.treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Vol%20635/volume-635-I-9074-English.pdf>.
34. Article 8 to 10 Argentina and Uruguay Treaty concerning the boundary constituted by the River Uruguay. Signed at Montevideo. 1961. Available at: <https://www.treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Vol%20635/volume-635-I-9074-English.pdf>.
35. Maguire RJ. Review of the Persistence of Nonylphenol and Nonylphenol Ethoxylates in Aquatic Environments. *Water Quality Research Journal*. 1999. 34(1): 37-78.
36. MacFarlane SN. Human Security and the Law of States. Edited by Goold BJ, Lazarus L. Security and Human Rights. Oxford/ Portland: Hart Publishing; 2007.
37. Neocleous M. Critique of Security. Edinburgh: Edinburgh University Press; 2008.
38. Robertson AH. Human Rights in Europe. Manchester: Manchester University Press; 1963.
39. Available at: <https://www.rm.coe.int/1680306052>.
40. Simpson AWB. Human Rights and the End of Empire: Britain and the Genesis of the European Convention. Oxford/ New York: Oxford University Press; 2004. p.157, 219-220.
41. International Covenant on Civil and Political Rights. Article.9. Available at: https://www.treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf.
42. The European convention on human rights. Article.5. Available at: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.
43. Lazarus L. More elaborately on justiciable express negative rights to security. Edited by Goold BJ, Lazarus L. In: Mapping the Right to Security. Oxford: Hart Publishing; 2007.
44. Trechsel S. Human Rights in Criminal Proceedings. Oxford: Oxford University Press; 2006.
45. Van Kempen PH. Four Concepts of SecurityçA Human Rights Perspective. *Human Rights Law Review*. 2013; 13(1): 1-23.
46. Khorshidi N, Shiravand S. Human Security and Human Rights; Distinctions and Overlapping Areas. *International Organizations Quarterly*. 2022; 5(1): 159-196. [Persian]